

Lectori salutem!

A fordítás, a megértés, az értelmezés és az értelemadás igénye, avagy épp ellenkezőleg, az értelemadás tudatos, azaz valamilyen céllal történő ellehetetlenítésének vagy leszűkítésének szándéka a Héber Biblia többször is visszatérő eleme. A Királyok második könyvének elbeszélése szerint egy országok közötti fontos diplomáciai tárgyalás választott munkanyelve a héber lett, holott Júda királyságának küldöttei az arámit javasolták asszír tárgyalófeleiknek, „mert mi értjük, s ne beszélj velünk zsidóul ama nép füle hallatára, mely a falon van” (2Kir 18,26), azaz kíváncsian hallgatózik. Ám a szíriai tárgyalófél propagandaeszközeinek teljes bevetésével épp az egyszerű, héberül igen, ám arámiul nem tudó nép megszólítását és manipulálását tekintette fő stratégiai szempontjának. Ezra ugyanakkor arról számol be, amikor a perzsa király környezetéből néhányan feljelentő levelet írtak (vádlevél, héb. szitná) a királynak, történelmi példákkal is illusztrálva a zsidók veszélyesnek ítélt politikai tetteit és szándékait, hogy e levél „arámul volt írva és arámul fordítva” (Ezra 4,7), minden bizonnyal azért, hogy netán illetéktelen kezekbe kerülve a tartalma maradjon értelmezhetetlen, azaz rejtett. Nechemja megint egy másik élethelyzetről tudósít, amikor Ezra Mózes tanát olvasta fel, magyarázta és értelmezte a népnek, „Istennek tanából világosan és értelmet adva, és így értelmezték a felolvasottat” (Nechemja 8,8). A Talmud Nedarim traktátusa igyekszik világossá tenni, mi is történt eme szövegolvasói alkalomkor: „»Felolvastak a könyvből, Isten törvényét magyarázva, s azután értelmezték és megértették.« Olvastak a könyvből, ez a Könyvet jelenti. Magyarázták, azaz arámra lefordították. Értelmezték, vagyis versekre osztották. Megértették, ez a punktuációt és a dallamjegyeket jelenti.” (Nedarim 37b) S – bár jelentősen eltérő kontextusban – Dánielről is megtudható, hogy a Bélsaccar király lakomáján megjelent falfelirat értelmét senki sem volt képes megadni, egyedül ő – akiben Isten szelleme lakozik, „világosság, értelmesség s kiváló bölcsesség” (Dániel 5,14) – volt képes elolvasni és értelmet adni a rejtélyes jelnek.

A fenti példák mindegyike a fordítás, az értelmezés, az értelemadás vagy a megértés szándékáról tanúskodik. Éppen úgy, mint az induló folyóiratunk szerkesztőségének szándékát tükröző folyóirat címe is: targum.

Az ember homo interpretans: a megértésre való törekvés az ember alapvető szándéka, a megértés képessége az ember alapvető adottsága. Az értelmezésre vállalkozó tárgya egyben eszköze a textus, a locus, a nyelv és egyéb jelek, valamint az értelem. Ha spontán módon nem érthető egy kijelentés, egy szöveg, egy szó, egy cselekvés, egy nyom, egy jel, egy szituáció, az interpretáció szakemberein, filológusokon, egzegétákon, történészeken, jogászokon, etnológusokon és így tovább, vagy sima tolmácsokon (hiszen a fordítás is egyfajta értelmezés), Dániel utódain a sor, hogy a zavarodottság, a félreérthetőség, a homályosság, a különösség, az implicit jelentés problematikus zűrzavarával szemben fellépjenek.

Az értelmezés, a magyarázat vagy a jelentésadás különös felelősséggel jár, amikor egy olyan hagyomány nyelvének, történelmének, bölcséletének, tradícióinak és szokásainak értelmezésére vállalkozik a szakember, amely hagyomány – saját önfelfogásából fakadóan – hitének legfőbb tárgyát Isten által kinyilatkoztatott könyvnek tekinti. A zsidó kommentáriumok pontosan tudta, hogy az isteni szó a halandó és esendő ember számára értelmezést, magyarázatot, újabb és újabb interpretációt igényel. Gadamer kérdése, hogy tudniillik az interpretáció vajon „értelem-adás (*Einlegen von Sinn*) és nem értelem-találás (*Finden von Sinn*)” – e ez esetben különös hangsúlyt kap: vajon az értelmező maga ad értelmet a nehezen értelmezhetőnek, avagy pusztán rátalál a szövegben ab ovo benne rejlő értelemre, felismervén, meglelvén az isteni közlés valóságát?

E friss folyóirat szerzői és szerkesztői az együttes értelmezés különös szándékával és ambivalenciájával indítják útjára a lapot: az értelemadás merész és már-már szerénytelennek ható óhajával, egyúttal annak világos belátásával, hogy a vállalkozás csak közösen, különböző tudományterületek együttműködésével közelíthet kitűzött célja felé.

Olvasó híján aligha beszélhetünk szövegről. Kizárólag az olvasás teszi a „lerajzolt”, „megképzett” jeleket értelmes és összefüggő textussá.

Bízunk abban, hogy írásaink a *Targum* érdeklődő olvasóinak köszönhetően értelmezett, újragondolt, további interpretációkat, avagy termékeny vitákat generáló, valóságos szövegekké rendeződnek.

Gábor György